

Tradizzjonijiet helwin marbuta mal-Festa tal-Lunzjata ġo Hal Tarxien ilbieraħ u llum

Kitba ta' David L. Aquilina

Fid-dinja Kattolika, il-festa tat-Thabbira tal-Mulej mill-Arkanglu Gabriel lil Marija Santissima dejjem giet imfakkra fil-jum tal-25 ta' Marzu b'solennità kbira kif għadha sal-ġurnata tal-lum.

Fl-antik din il-festa kienet kmandata bl-obbligu tal-quddies. Minhabba li l-jum tal-25 ta' Marzu hafna drabi jaħbat fiż-żmien tar-Randan, il-festa tal-Lunzjata kienet tiġi ċċelebrata b'inqas pompa li kien jixirqilha f'nofs is-sawm li kien strett hafna.

Fil-vġili jew lejlet il-festi kollha u xejn inqas dik ta' Marija Annunzjata, il-Knisja kienet thegġeġ lin-nies għas-sawm biex ihejju ruħhom b'mod xieraq għall-festa. Is-sawm illum gie limitat biss għal jumejn fis-sena, nhar Ras ir-Randan u nhar il-Ġimgħa l-Kbira. In-nies ta' Hal Tarxien u dawk ta' Hal Balzan kellhom imexxu ċ-ċelebrazzjoni tal-festa lejn żmien aktar addattat. Dan l-aħħar żmien, il-festa titulari ta' Marija Annunzjata f'Hal Tarxien qed tiġi ċċelebrata fi żmien l-Għid bejn nofs Mejju u l-bidu ta' Gunju skont kif jaħbtu l-festi tal-Għid l-Kbir u Pentekoste.

Leggenda interessanti u popolari l-aktar fost ix-xjuħ ta' Hal Tarxien u Hal Balzan marbuta mal-festa tal-Lunzjata tinvolti waħda mara fqira u bajda ta' tiġieġa li biedet lejlet il-festa tal-Lunzjata. Din il-mara kienet marida u għalhekk kellha, jekk jista' jkun, tiekol bajda kuljum għas-sustanzi. Izda billi kienet devota hafna tal-Madonna, għalkemm marida, biex tosserva s-sawm, riedet issum bilfors. Lejlet il-Lunzjata, meta l-ġirien ġabulha bajda friska ta' dakinhar, ma hadithiex imma refgħetha fir-rewwieha (jew ventilatur) fil-gholi biex ma tiġihiex it-tentazzjoni li tiekolha. Il-mara nsiet il-bajda għalkollox izda s-sena ta' wara, fil-festa tal-Lunzjata, ftakkret fiha. Din il-leggenda helwa tkompli li meta din il-mara marret iġġib il-bajda, din waqgħetilha u nqasmet, u minflok ma harġet minnha ntiena ta' bajda mhassra, firxet fwieha mad-dar kollha. Din il-mara mill-ewwel għarfet li dak li ġralha kien bhala rikonoxximent mill-Madonna għad-devozzjoni li kellha lejha li, għalkemm fjakka u marida, xorta riedet tosserva s-sawm lejlet il-Lunzjata. Din il-leggenda rabbiet l-għeruq tant li jekk it-tiġieġa tbid lejlet il-Lunzjata, kienu jemmu li din se jkollha xi kwalità speċjali.

Dak li kien jibqa' ġol-bajda wara sena, fil-festa tal-Lunzjata, kienu jhalltuh maż-zejt u jużawh bhala ingwent fuq xi ferita jew ġerħa. Minn hawn gie l-isem, '*il-Balzmu tal-Lunzjata*'. Din it-tradizzjoni mietet mal-medda taż-żmien imma tajjeb li nfakkru u niftakru.

Tradizzjoni oħra nibtet madwar it-talba tal-Angelus (L-Anglu t' Alla habbar lil Marija) u l-qanpiena l-kbira tal-knisja parrokkjali ta' Hal Tarxien. B'regola tad-daqq tal-qniepen, il-qanpiena l-kbira tindaqq biss fis-solennitajiet tal-Knisja, imma peress li l-knisja parrokkjali f'Hal Tarxien iġġib it-titlu ta' dan il-misteru kbir, hekk daħlet id-drawwa li din il-qanpiena tindaqq kuljum fit-tmienja ta' filgħodu u f'nofsinhar għat-talba tal-Angelus. Missirijietna kienu jieqfu mix-xogħol u jitolbu t-talba tal-Angelus mat-tokki tad-daqq tal-qanpiena l-kbira. Il-hajja tagħhom kienet irregolata mill-qniepen peress li arloggi fl-idejn ma kinux għadhom ġew ivvintati. It-tokki tal-qanpiena l-kbira għadhom ifakkru li l-Iben t'Alla gie jgħammar fostna permezz tat-Thabbira tal-Arkanglu lil Marija. Din il-qanpiena giet fonduta minn Ġulju Cauchi fil-funderija tiegħu f'Għajn Dwieli fl-1887 u giet ikkonsagrata u mbierka mill-Isqof Awziljarju, Mons. Anton Marija Buhagiar nhar it-18 ta' Diċembru 1887 bl-isem ta' 'Leonide' għall-Papa Ljun XIII. Drawwa oħra kienet li n-nies isemmu t-toroq għall-qaddisin protetturi tagħhom. F'Hal Tarxien, kien xieraq li waħda mill-itwal toroq tiġi msemmija propju għall-Patrona tar-raħal bl-isem ta' 'Triq l-Annunzjata'.

Is-sawm lejlet il-Lunzjata, il-leggenda tal-balzmu tal-Lunzjata, it-talba tal-Angelus, id-daqq tal-qanpiena l-kbira u l-isem ta' waħda mill-itwal toroq f'Hal Tarxien ikompli jixhdu f'it mit-tradizzjonijiet li nbnew matul is-sniin b'raba mal-misteru tat-Thabbira tal-Mulej u l-festa tal-Lunzjata f'Hal Tarxien.

Bibliografija:

- ¹ Rafel Bonnici Cali, *Kitbiet Imżewġa – twemmin, storja, arti u folklor*, Lehen is-Sewwa, 1987.
- ² Guido Lanfranco, *Is-sawm, il-bajda u l-balzmu fil-festa tal-Lunzjata f' Malta*, artiklu fuq l-internet.
- ³ Vincent Battistino, Hal Tarxien, Printwell Ltd, Fgura, 1993.
Jos. A. Farrugia, *Triqat Hal Tarxien*, Pub. K. L. Hal Tarxien, 2007.